

Slovo unijskih voditeljev od "new deala", ki so ga že siti

Konservativni unijski vodja je izjavil, da delavske unije ne pričakujejo ničesar več od raznih federalnih odborov in NRA. Odalej si bodo organizirani delavci pomagali s stavkami. Voditelji unij imajo bridke izkušnje z NRA, ki jo sarkastično nazivajo "National Run-Around" ali nekakšno vrtavko. Vse, kar so dosegli v dveh letih "new deala," so morali doseči sami s stavkami.

Washington. — (FP) — "Od nje. Če bi pa tudi to ne pomagalo, bi lahko posegel vmes predsednik, ki bi imenoval nov preskovalni tribunal.

Možno je tudi, da bodo podjetniški interesi v skrajni sili skušali zanesti te točke v Wagnerjev osnutek, to namreč v slučaju, če bi imel prodreti v kongresu, na kar pa ni dosti upanja. Pod nobenim pogojem pa ne mislijo pristati na postavitev kompanijskih unij izven zakona.

Vsekakor so izgledi, da bo "new deal" povezal unije na tati drugi način, predno se vleče v grob. Tudi če bi bil sprejet Wagnerjev načrt v sedanji formi, bi bilo za delavstvo silne važnosti vprašanje, kdo ga bo enforširal. Sedanja politična taktika podpiranja "prijateljev" in "kaznovanja" sovražnikov delavstvu ne daje nobene garancije, da bodo enforserji na njegovi strani.

Vprašanje neodvisne politične akcije je za organizirano in neorganizirano delavstvo torej že sedaj pereče. In čim prej se bo oprijelo svoje stranke, toliko prej se bo vzposobilo za svojo zgodovinsko nalogo in odpravilo profitni sistem.

Poskušnje z novim ameriškim letalom

Misteriozna iznajdba: radijska kontrola s tal

Okland, Calif. — Zadnje sredo sta bila izvršena dva poskusa poleta z novim letalom, ki je last ameriške vlade. Poleta je vodil Eugene Vidal, načelnik aeronavtičnega biroja v trgovinskem departmantu in s seboj je imel osem mož. Letalo se je dvignilo v zrak na tujakšnjem letališču in prvič je odplulo 150 milj daleč nad Pacifičnim morjem, nakar se je vrnilo na letališče. Drugi polet je odvedel letalo 300 milj daleč nad morjem in spet se je vrnilo v red.

Posadka ni dala nobenega poročila. Vidal je rekel le toliko, da prihodnjič bodo poskusili doseči Honolulu na Havajskih otokih. Novost pri tem letalu je, da ga pilotira nekaj "robot" v obliki radijskega kompasa, toda podrobnosti te naprave so tajnost. Letalo ima kontrolo in direkcijsko na tleh, odkoder ga pošiljajo in vodijo kamor hočejo. Letalo porabi 85 galon goriva v uri in brzina je 165 milj v tem času. Lahko nosi šest ton goriva. Na ta način je lahko v zraku dvajset ur in v tem času preleti 3000 milj. Honolulu je 2400 milj od Californije.

Velike povodnji na srednjem zapadu

Chicago. — Reke Mississippi, Missouri in Ohio se spet razlivalo in na tisoče štirjaških milj sveta je pod vodo. Najhujše je v dolinah in na ravninah ob reki Mississippi. Illinoiska relifna komisija je v četrtek poslala 8500 rečnih delavcev v južni del države za gradnjo nasipov pred poplavlami. Na tisoče ljudi je že prizadetih. Polovica okraja Saline v Illinoisu je že poplavljen.

Domače vesti

Nov grob v Penni

Imperial, Pa. — Zadnje dni je umrl Peter Pervanja, star 65 let in doma iz Praprotna, Sentviška gora pri Tolminu na Primorskem. Bil je samec in tu ne zapuščal svojcev, toda v starem kraju ima tri brate in dve sestri. Bil je član društva 106 SNPJ.

Brat okradel brata

Cleveland. — Pred nekaj dnevi je policijska ambulanca odpeljala v bolnišnico Jos. Volčanška, starega 23 let. Obstreljen je bil s puško, ki jo je nastavlil njegov 35-letni brat Rudolf Volčanšek, ko je opazil, da mu nekdo jemlje denar iz obleke v spalnici. Zmanjkalo mu je več manjših zneskov. Da bi prijel tatu, je nastavlil puško v sobi, tako da je čez meleta proti vratom, petelina puške je po spojil s ključko. Še tisti večer je nekdo odprl vrata in puška je počila — njegov brat se je pa ranjen v trebuh odplazil k sosedom, kjer je priznal tatvino. Rudolf Volčanšek, ki ni pričakoval, da se bo njegov brat ujel v past, je zdaj silno obupan.

Nov grob v Wisconsinu

Sheboygan, Wis. — Tu je umrla Ana Baš, roj. Blažič, stara 46 let in doma iz St. Janke pri Račici. V Ameriki je bila 28 let in tu zapuščala drugega moža in sedem otrok, pet iz prvega zakona in dva iz drugega.

Zakonska ločitev

Willard, Wis. — Tukajšnji slovenski farmar Frank Hren in njegova žena Rosie sta se sodnijsko ločila. Hren je obdržal svojo farmo, ločeni ženi pa mora izplačati \$2500.

Obisk

Chicago. — Glavni urad SN-PJ je obiskala Mana Setina iz Pittsburga, Kans.

Nov grob v starem kraju

Channakon, Ill. — Jakob More, član društva 115 SNPJ, je prejel žalostno vest, da je v Dobračni pri Žirih umrla njegova mati Marija More, roj. Selak, v starosti 71 let. V Ameriki zapuščala samo enega sina, v starem kraju pa moža, tri sinove in štiri hčere.

Spet nesreča v tovarni

Cleveland. — Mrs. Ana Klančar se je ponesrečila pri padcu v tovarni. Zdravi se doma.

Novice iz Penne

Luzerne, Pa. — Tukajšnjemu rojaku Johnu Kanšku je zgorela hiša in skoro vsa imovina. — Polonija Kodra je prešla vest, da je umrla njena mati v Zgornjem Tuhinju pri Kamniku v starosti 74 let.

Za "odpustno" plačo kapitalu

Cincinnati, O. — The Railway Clerk, glasilo unije železniških klerkov, vprašuje vladnega koordinatorskega Eastmana, zakaj ne priporoča "odpustne" plače tudi "brezposelnemu" kapitalu, ki kljub temu vleče obresti leto za letom. Če se naj sankcionira reduciranje železniških delavcev z "odpustno plačo", bi bilo dobro to idejo aplicirati tudi na neproduktivni kapital ter mu dati breco, pravi glasilo klerkov.

Nova organizacija brezposelnih

Washington, D. C. — Nova splošna organizacija brezposelnih — Workers Alliance of America — je bila ustanovljena na konferenci, ki se je nedavno vršila v tem mestu in na katero je prišlo 246 delegatov in reprezentantov brezposelnih iz raznih krajev Amerike.

CASOPISNA REKLAMA ZA ANGLEŠKEGA KOMUNISTA

Chicago. — John Strachey, komunistični pisatelj in predavatelj iz Anglije, ki je bil v tork večer aretiran po svojem predavanju v Glencoeju na obtožbo, da je "nezaželeni inozemec", je bil v sredo zjutraj zaslisan pred čikaškimi imigracijskimi uradniki z rezultatom, da je bila njegova razprava odložena za teden dni. Bil je izpuščen proti kavčiji \$500 in takoj nato se je odpeljal v Cleveland, O., kjer je imel večer predavanje. Čikaška aretacija mu je pomagala, da ga je prišlo poslušat okrog 2000 ljudi v Clevelandu.

Med tem pa so višji imigracijski uradniki v Washingtonu zavrgli odlok čikaških uradnikov in odredili, da se mora razprava proti Stracheyju vršiti takoj drugi dan, v četrtek. Strachey se je v četrtek zjutraj vrnil v Chicago.

Strachey se nahaja v Združenih državah že brez malega tri mesece in njegova predavateljska turneja je že pri koncu. Ob koncu tega meseca je imel namen vrniti se domov v Anglijo. Sedanja gonja proti njemu ne bo torej dosegla nič — k večjemu bodo naredili iz njega "mučenika".

SE EDEN SODNIJSKI ODLOK UDARIL NRA

New York. — Federalni sodnik Guy L. Fake v Newarku je 13. t. m. odločil, da sta National Industrial Recovery Act (NIRA) in iz tega izvirajoča National Recovery Administration (NRA) neustavna. Sodnik je razsodil, da zakon obnove ne more regulirati notranjeh državnih podjetij in na podlagi te razsodbe je dovolil družbi Acme, Inc. v New Jersey Cityju injunkcijo, katera prepoveduje vladi, da bi regulirala mezde in delovne ure za delavce omenjene družbe. Sodnik je tudi odločil, da vlada nima pravice do sodnijskega postopanja proti tej družbi za uveljavljanje določb omenjenega "neustavnega" zakona.

Ekspropriacija farmarjev

Washington. — Vladna farmarska kreditna administracija poroča, da je od oktobra, 1933, do konca lanskega leta prejela 50-313 apeloval od farmarjev, katerim so upniki zagrozili s šerifsko prodajo. V Iowi, Nebraska, North Dakoti in Wyomingu bi bilo šlo 1.6% farm na kant v tem času, v 15 mesecih, če bi ne bilo vladnega kredita za bankrotirane farmarje. Kreditna administracija pa ni rešila vseh proševcev pred ekspropriacijo. V prvih dveh mesecih tega leta so se apeli za farmske posojila nekoliko znižali.

Macedonski "kralj" Mihajlov obsojen na smrt

Sofija, Bolgarija, 14. marca. — "Kralj" Ivan Mihajlov, vođa macedonskih komitasev, je bil večer obsojen na smrt s tremi drugimi komitaskimi glavarji v red. Nadalje je bilo šest macedoncev obsojenih v dosmrtno ječo in 16 v zapor od enega do petnajstih let. Mihajlov je v zadnjem septembru pobegnil v Turčijo, kjer se še nahaja. Njegovi sovražniki pravijo, da je Ivan Mihajlov odgovoren za 3000 političnih umorov.

Delavci pri Fisher Body za stavko

Cleveland. — Voditelji avtne unije poročajo, da so se organizirani delavci pri Fisher Body z ogromno večino izrekli za stavko, ki pa zaenkrat še ne bo napovedana. Oklicana bo, "kadar dobimo dovoljenje iz Detroita".

'REORGANIZIRANJE' RELIFA V ILLINOISU

V bodoče bodo relief delili politični bossi

SEDANJA KOMISIJA DOBI BRČO

Springfield, Ill. — Obe zbornici legislature se že več dni bavita z "reorganiziranjem" reliefa v Illinoisu, za kar je bilo predloženih pet predlogov. Vsi osnutki določajo odpravo sedanje sistema, po katerem je gospodar nad reliefom posebna komisija z okrog deset tisoč religinimi uslužbenci.

Pod pretvezo, da je sedanji sistem preveč potraten in upravni stroški previsoki — znašajo okrog 11% — so se patronaže lačni demokrati in republikanci vrgli na "reformiranje" reliefa sistema z veliko energijo. V bodoče naj se z delitvijo reliefa bavijo posamezni okraji, kar pomeni politični bossi od precinknih "kapitanov" do okrajnih komisarjev.

In ker demokratje kontrolirajo zbornico ter okraj Cook (Chicago), v katerem živi nad polovico prebivalstva, je med Horner-Kelly-Nashevo mašino veliko navdušenje za "reorganiziranje". Tudi med republikanci, ki kontrolirajo večino okrajev v "down statu", ni opaziti nobene opozicije proti demokratski skem, ker pač upajo, da jim predvidevani religin sistem ne more škodovati, pač pa koristiti.

To "reorganiziranje" je odvisno od zveznega religinega direktorja Hopkinsa, ki drži mošnjo in ima s tem v zvezi važno besedo. Demokratska mašina pa upa, da ga bo pridobila za odpravo sedanje religine komisije, ker tudi Hopkins ne more biti politično indiferenten. V sredo je bilo predlagano v zbornici, naj gre do njega odbor sedmih članov, kar pa se je večini zdelo le zavlačevanje. Pošljejo naj mu kar kopijo osnutka, v ostalem se je pa že governor Horner dogovoril z Washingtonom.

Vsa skema gre za to, da demokratje še bolj utrdijo svojo mašino. Dasi imajo politični bossi že sedaj več ali manj besede pri delitvi reliefa, vendar samtrajo, da bi to delo moralo biti popolnoma v njih rokah. Sedanji sistem je po njih mnenju preveč nestrankskasti, ker sem pa tam dobi relief tudi nasprotnik dominantne politične mašine.

Po novem sistemu bodo lahko postopali bolj — "uvidno". Presevom bo nudil več prilike za zdravitve Illinois Workers Alliance, močne organizacije brezposelnih, kar je glavni namen tistih, ki kontrolirajo stari stranki. Ta sistem bo Rooseveltu tudi zagotovil večino glasov v Illinoisu.

Tirolski Nemci morajo spremeniti imena

Rim, 14. marca. — Mussolinijeva vlada je odredila, da morajo južnotirolski Nemci, ki so pod Italijo, spremeniti svoja nemška imena v italijanska. Na primer vsi oni Tirolci, ki se pišejo Hitler, morajo vzeti prilike Casorali ali Campanna, ki baje pomeni v italijanščini toliko ko Hitler.

Hitler je zdaj "zdrav"

London, 14. marca. — Angleška vlada je bila danes informirana, da je nemški diktator Hitler, ki je imel diplomatični "prehlad", ko ga je zadnjič obiskal angleški zunanji minister John Simon, je zdaj zdrav in pripravljen na konferenco. Vlada je sklenila, da John Simon drugič obišče Berlin 24. marca.

KUBA V PLAMENU; NOVE SMRTNE OBSODBE

Havana, Kuba, 14. marca. — Osem mož, med katerimi je tudi načelnik vladnega telegrafskega urada in radiopostaje, Andres Fernandez, je bilo večer obsodjenih na smrt po vojnem sodišču. Obtoženi so bili, da so se pridružili revolucionarji stavki in pri njih so našli strelno orožje.

Gibanje za generalno stavko, katere namen je strmoglavljenje Mendietove vlade, je še vedno v teku. Streljanje, ulični boji v Havani so na dnevnem redu. V teku so tudi masne aretacije; na stotine stavkujočih delavcev in študentov je aretiranih dneвно in odgnanih v trdnjavo Cabanas. Večraj so aretirali čez 200 namesčencev departmanta trgovine in havanske električne železnice.

Število mrtvih v dnevnih praskah v Havani je doslej naraslo na 14.

Legionarji zahtevajo lojalnost od učiteljev

Chicago. — Zakonski načrt, katerega je predložil legislaturi v Springfieldu poslanec O'Grady, je bil spisan po članih Ameriške legije. Če bo sprejet, bo moral vsak učitelj in učiteljica s profesorji vred izreči prisego lojalnosti.

Učiteljske organizacije v Chicagu so se dne na skupnem zborovanju sklenile, da bodo nastopile proti temu predlogu. Prvič ga smatrajo za diskriminacijo, ker se prisega lojalnosti zahteva le od učiteljev, drugi bi pa tak zakon lahko služil za orodje tistim, ki kontrolirajo šolske odbore, da bi se lahko iznebili vsakega dobrega učitelja.

Smrtne obsodbe čakajo grške rebele

Venizelos uživa svobodo v Italiji

Atene, 14. marca. — Grška vlada, ki je stila dvanaajstredno vojaško, mornariško in civilno revoluto, je začela demobilizirati svojo armado in pripravila obračun z ujetimi uporniki. Danes poročajo, da je bilo večer še nekaj apopadov z macedonskimi vstaki ob bolgarski meji. Večina teh vstajev je pobegnila čez mejo v Bolgarijo in z njimi vred je ušel tudi njihov poveljnik, general Kamenos.

Vse kaže, da bodo vojna sodišča naredila kratek proces z okrog 300 vodilnimi vojaškimi in drugimi uporniki. Obsojeni bodo na smrt in takoj ustreljeni. Polom revolucije vsekakor pomeni, da dobi Grčija močno centralizirano in napol fašistično vlado.

Vse uporne bojne ladje so se podale in častniki ter moštva na njih so ujetniki vlade. Vlada je zaplenila Venizelosov dom na Kreti, ki ga cenijo na pol milijona dolarjev, toda gotovino v bankah in druge premičnine je Venizelos vzel s seboj, ko je pobegnil na italijanski otok Rhodes.

Mussolini je dal Venizelosu popolno svobodo v Italiji, da lahko gre, kamor hoče in dela, kar hoče. Te svobode pa ne sme deliti s svojimi pristaši, ki so pribežali z njim vred v Italijo; vsi ti — dva grška senatorja, trije poslanci, 56 častnikov in 43 podčastnikov — so bili internirani na otoku Rhodesu. Nekaj upornih grških častnikov je izvršilo samomor.

Med rebeli, ki so v zaporu na Grškem, je tudi Christopher Stephano, sin tobačnega tovarnarja v Philadelphiji in rojen v Ameriki. Stephano je z ameriški dolarji financiral vstajo in bil v tesni zvezi z glavnimi rebeli.

VELIKA ZAKULISNA MREŽA ELEKTRIŠKEGA TRUSTA

V boj proti novemu zveznemu zakonu je poslal tudi delavce

LISTE KUPUJE Z OGLASI

Chicago. — (FP) — Trust elektrike se je vrgel v boj proti Rayburn-Wheelerjevemu predlogu za odpravo "holding" ali matičnih družb z svojo svojo propagandistično zmoglostjo. Kakor je razvidno iz poročil iz raznih mest, je poslal v boj proti projektiranemu zakonu tisoče in tisoče delavcev, ki morajo v nekaterih krajih zbirati podpise na protestne petelje, v drugih pa pridobiti svoje prijatelje, da pri svojih kongresnikih in senatorjih protestirajo s pismi — stroške plača trust.

V čikaškem okrožju, kjer je prevzela lobistično delo Standard Gas & Electric kompanija, jim gre za podpise bolj trda, kar ni nič čudnega. Razmeroma je tukaj največ "suckerjev", ki so v porušenem Insullovem cesarstvu izgubili okrog poldrug milijardo.

Predsednik te družbe, John J. O'Brien, je uslužbenec dal razumeti, da morajo dobiti svojo kvoto podpisov na cirkularna pisma, ki so namenjena postavljajcem v Washingtonu. Če družbe v tem boju propadejo, "bomo vsi ob delo", pravi O'Brien.

Rayburn-Wheelerjev osnutek, katerega zagovarja tudi administracija in ga je Roosevelt zadnji tork podprl a posebno poslanico kongresu, je za velike raketirje drastičen, ker bi morali v petih letih likvidirati svoje "holding" kompanije. Ostate bi le take, ki bi vršile legitimne funkcije, o čemer bi določila zvezna obrtna komisija. Raketirska piramida na vrhuncu naj bi se odpravila.

18 magnatov, ki so poslali skupen telegram senatorju Wheelerju in kongresniku Rayburnu, sicer pravi, da "nekatero prakse, ki so se razpasle v preteklosti, so bile odpravljene ali koregirane in ni zanje v današnjem biznisu nobenega prostora."

Ni pa nobenega znamenja, da so se magnatje res "poholjšali". Spremenili so le dlako. Sploh je forsiranje delavcev za pobiranje podpisov in agitiranje v interesu javnopravnih magnatov pod odprto ali prikrito grožnjo, da bodo ob delo, če ne bodo pridni, še bolj ostudno in obsojanja vredno kakor pa nekatero druge "prakse" teh velera-ketirjev.

Na drugi strani se je trust, ki je v tej lobistični mreži razdeljen na 18 enot, poslužil stare taktike in pričel kupovati "javno mnenje" na debelo. Izdajatelj listov skuša pridobiti na svojo stran z dobro plačanimi in serati. In ker se je ta taktika še vselej obnesla, se bo sigurno tudi v tem slučaju. Sploh je "javno mnenje" — prostituirani uredniki kapitalističnega časopisa — že na strani elektriskih magnatov in proti projektiranemu zakonu. Čikaška Tribune se je na primer že vrgla v kampanjo za poraz osnutka, katerega smatra za "boljševski" delo.

Da ni nič radikalnega, je v poslanici potrdil Roosevelt sam, ki je sedanje raketirstvo elektriskih magnatov označil za "privatni socializem". On je pa proti "privatnemu in vladnemu socializmu". Socialisti lahko očita predsedniku nepoštenost, ker "privatnega socializma" ne pozna nihče ne v teoriji ne v praksi. In istovestno velebizniškega raketirstva s socializmom je največja intelektualna nepoštenost. (Dolje na 3. strani.)

Kaj je "prehlad"

Slabo oblečena ženska pleza po stopnicah v svoje stanovanje
lumskem distriktu v Brooklynu, N. Y.

Maksim Gorki:

MATI

SOCIALEN ROMAN

— Ponoči, ko ležem ali pa kadar grem sam kamorkoli — povsod čujem to zvonjenje . . . in prijetno mi je! Vem, da je zemlja utrjena od laži in od gorja . . . in da sama brenči kakor zvon, in se oglašja na ono blagovestje . . . in sladko trepeti pred novim solncem, vzhajajočim v človeku v njegovih prsih!

Pavel je vstal, vzdignil roke, da bi nekaj dejal, a mati ga je prišla za drugo roko in zašepetala:

— Ne moti ga . . .

— Ali veste? — se je oglašil Malorus med vratmi in njegove oči so svetlo zažarele. — Mnogo gorja še čaka ljudi, pohlepne roke bodo še mnogo krvi iztisnile iz njih . . . a vse gorje in vsa moja kri je pičila ceno za to kar je v mojih prsih, v mojih možganih . . . v mojih kosteh! Bogat sem kakor zvezda žarkov . . . Vse prenesem, vse pretrpim . . . ker je radost v meni, ki je nihče in nič ne pokonča! V tej radosti je moja moč!

Do polnoči so sedeli za mizo, pili čaj in tiho, nepriljudno in plodovito besedovali o življenju, o ljudeh, o bodočnosti.

In ko ji je bila misel jasna, je mati izdihnila pobrale težak in grob kos svoje minulosti, in s tem kamnom od svojega srca je podkrepila misel.

V toplem potoku presrečne besede se je tajal njen strah in gnil; enak občutek jo je navdajal kakor tisti dan, ko ji je njen oče sirovo dejal:

— Kaj se cmeriš! Bedak se je našel, ki te hoče za ženo — beži! Vsa dekleta se može, vse babe rode otroke, vsi otroci so staršem veliko gorje! Ali ti nisi človek?

Po teh besedah je spoznala svojo pot, ki se je vila okoli puščobnega, temnega kraja brez konca. In neizogibnost tega pota je napolnila njeno srce s slepim mirom. Prav tako sedaj. Čuteč prihod novega gorja je govorila v svoji notranjosti neznanu:

— Na, vzemi me!

To je lajšalo tiho bol njenega srca, ki je kakor napeta struna zatrepetala in zapela v njenih prsih.

In v globoko njene duše, vznemirjene od bridkega pričakovanja, je posijalo upanje, da ji ne vzamejo vsega, ne iztrgajo . . . Nekaj ji ostane . . .

XXIV.

Zgodaj zjura, ko sta Pavel in Andrej odšla, je Korsunova nemirno potrkala na okno in zaklicala:

— Isaja so ubili! Pojdiva gledat . . .

Mati je zatrepetala; kakor iskra ji je šinilo v glavo ime morilca.

— Kdo? — je kratko vprašala in si ogrnila šal okoli pleč.

— Saj ne čaka tam, poleg Isaja; potolkel ga je in izginil! . . . je odgovorila Marja.

Na ulici je dejala:

— Zdaj bodo zopet brskali in iskali krivca. Dobro, da sta tvoja bila po noči doma — za pričo grem lahko . . . Po polnoči sem šla mimo tvoje doma, pa sem pogledala skozi okno, vsi ste sedeli za mizo . . .

— Kaj pa, Marja? Ali ju mar kdo sumi? — je vsa prestrašena vzkliknila mati.

— Kdo pa naj bi ga bil ubil? Najbrž kdo vaših ljudi! — je uverjeno dejala Korsunova.

— Vsem je znano, da jih je ovajal . . .

Mati je težko sopeč obstala in položila roko na prsi.

— Kaj ti je? Ne boj se! . . . Prav mu je . . . Stopiva hitrejša, da ga ne odneso popreje! . . .

Mati je korakala, ne da bi se vpraševala, zakaj; poganjala jo je le temna, težka misel na Vjesovčikova.

— Izvršil je . . . svoj naklep! — je topo mislila sama pri sebi.

Nedaleč od tovarniškega zidu, na mestu, kjer je nedavno pogorela hiša, je stala ljudska množica, dvigala pepel in trla oglje z nogami in godla kakor roj čmrljev. Mnogo je bilo žensk, še več otrok, branjevci, natakariji, policaji in žandarm Petlin, visok starec, z gosto srebrno brado in z medaljami na prsih.

Isaj je ležal na zemlji, s hrptom naslonjen na ogorelo bruto; razgaljena glava mu je visela na desnem pleču. Desnica je tičala v hladnem žepu, a prste levice je imel zasajene v razrahljano zemljo.

Mati mu je pogledala v obličje — eno oko Isaja je strmelo v čepico, ležečo med trudno razceperjenima nogama, usta so bila napol odprta, njegova rdeča brada je visela na stran. Sloko telo z ostro glavo in košenim, kozavim licem, je postalo še manjše, od smrti izžeto. Mati se je prekrizala in vzdihnila. Živ ji je bil zoprn, a sedaj ji je zbujal tiho sočutje.

— Krvi ni nikjer! — je nekdo polglasno pripomnil. — S pestjo so ga potolkli . . .

— Morda je pa še živ a?

— Poberi se! — je neglasno zakričal žandarm.

— Zdravnik je bil tu . . . in je dejal, da je — proč! — se je oglašil nekdo iz množice. Suh in sovražen glas je siknil:

— Ovađuhu so zamašili gobec . . . Prav je! Orožnik se je ozrl naokrog, z rokami razmaknil gost krog ženskih in preteče vprašal:

— Kdo se oglašja?

Ljudje so se razhajali pred njegovimi sunki. Nekateri so jo urno pobrali proč. Nekdo se je škodoželjno zakrohotal.

Mati je odšla domov.

— Nikomur se ne smili! — si je mislila.

A pred njo je stala, kakor senca, široka postava Nikolaja; njegove drobne oči so hladno in srepo gledale in desnica mu je omahovala, kakor da bi si jo bil izpahnil . . .

Ko sta sin in Andrej prišla kositi, ju je najprvo vprašala:

— Kaj je? Ali niso še nikogar zaprli . . . zaradi Isaja?

— Nič nisem slišal! — je odgovoril Malorus. Opazila je, da sta oba potrta in ozlovoljena.

— Ali o Nikolaju ne govore? — je tiho povprašala mati.

Stroge oči Pavlove so obvisle na njenem obrazu; odločno je dejal:

— O njem ne govore. In težko, da kdo nanj misli. Saj ga ni tu. Včeraj popoldne je odšel na reko in se ni vrnil. Povprašal sem po njem.

— Hvala bogu! — je olehčano dejala mati.

— Hvala bogu.

Malorus jo je pogledal in sklonil glavo.

— Tam leži, — je zamišljeno pripovedovala mati, — kakor da bi se čudil . . . tak je njegov obraz. Nikomur se ne smili, nihče ga ni pokril z dobro besedo. Majhen je, neznan . . . kakor da bi se bil odlomil od česa in obelzjal . . .

Po kosilu je Pavel takoj odločil žlico in vzkliknil:

— Tega ne razumem!

— Česa? — je vprašal Malorus tiho in o- tožno.

— Če ubije kdo zver, roparja . . . mi je umljivo! Mislim, da bi tudi sam lahko ubil človeka, ki je postal za ljudi zverina. Ampak uboj takega zopnega, bornega človeka — ne razumem . . . kako je mogla zamahniti roka? . . .

Malorus je zmajal s pleči in dejal:

— Nič manj škodljiv ni bil, kot zverina . . .

— Vem.

— Komar izpije le malo naše krvi — pa ga vendar ubijemo! — je tiho dostavil Malorus.

— No . . . O tem ne . . . Pravim le, da je — ostudno!

(Dalje priloženo.)

Socializem in človek

Nasprotniki radi očitajo marksizmu, da je sirov, materialističen nauk, ki je radi tega ne more prodreti. V resnici pa iz- vira marksizem vprav iz človeka in je tako človeški nauk, kakor noben drugi.

Friedrich Engels je jasno in nedvoumno formuliral pomen socializma za človeštvo: "Človek mora samo sebe spoznati, vse življenjske razmere meriti po samem sebi, presojsati po svojem bistvu, svet urediti res človeško po zahtevah svoje narave—in s tem je rešil vse uganke današnjega časa." Engels je vedel, da človek nima nič iskati onstran sveta, in je zato pripomnil: "Resnično človeško, mu ni treba vtisniti pečata 'božjega', da bi bil siguran svoje veličine in močnatosti; kajti ne gre za povratek k 'bogu', temveč k samemu sebi, da bo svobodno in samostojno zgradil nov svet, utemeljen na popolnoma človeških, moralnih življenjskih razmerah." Socializem pomeni torej osredotočenje vsega dela in vse miselnosti na resnični živi svet. Prvič od pojave krščanstva ne gre tu več za razmišljanje o smrti, temveč za ureditev

življenja; pregrešni svet naj se ne ruši, temveč naj se preuredi tako, da bodo ljudje na njem mogli človeško živeti.

Življenje obeh utemeljiteljev znanstvenega socializma — Marxa in Engelsa — se čisto in dosledno križe z njunimi nauki. Vedno sta bila v boju za vsako novo človeško pridobitev. Vezalo ju je neločljivo prijateljstvo. Engels se je zavedal, da more Marx več storiti za poglavitno nauka in gibanje in se je po revoluciji 1848. l. vrnil v "pasji trgovski posel" samo zato, da bi denarno podpiral Marxa v njegovem delu. Engelsa s svojimi zvezami preskrbuje Marxa plačano dopisovanje v velikih ameriških listih in piše večina še sam angleške razprave zanj; nikdar ne postane nestrpen napram Marxu, ko je ta nervozno bolan; nikdar ne pre- cenjuje svoje vloge. In ko so dolgo po Marxovi smrti pripisovali Engelsu čast enake zasluge pri utemeljitvi znanstvenega socializma, je Engels odgovoril: "Večkrat se je že kazalo na moj delež pri tej teoriji in tako moram izreči nekaj besed, da bo ta zadeva odpravljena. Ne morem tajiti, da ne bi imel nekega sapa- stvojnega deleža tako pri ute- meljitvi kakor pri izgradnji teo-

rije. Toda največji del vodilnih osnovnih misli in posebno njih končna, ostra formulacija pripa- da Marxu. Kaf sem prispeval jaz, bi mogel—izven nekaj spe- cialnih strok—napraviti tudi Marx sam. Kar pa je napravil Marx, bi jaz sam ne mogel usta- riti. Marx je stal višje, je videl dalje, je pregledal bolj in hitre- je od vseh nas drugih. Marx je bil genij, mi drugi pa kvečjemu talenti. Brez njega bi teorija danes ne bila to, kar je. Zato po pravici nosi njegovo ime." Pri tem pa je bilo njuno sodelo- vanje tako tesno, da se nikakor ne da ločiti zaslug obeh pri po- sameznih delih. Taka dva člove- ka nista čutila potrebe, da bi posebej poudarjala človeško plat. Toda povsod jima je bila merilo.

Se tam, kjer Marx in Engels obravnavata zgolj gospodarstvo, ne prezreta nikdar človeka. Teh- niko, gospodarstvo, državo gle- dajo vedno v razmerju do člove- ka. Z isto neumnostjo in skrbnostjo, s katero zasleduje- ta razvoj kapitalizma, zbirata dokaze o bedi delavcev, o pro- kletstvu otroškega in ženskega dela, o moreh monotono me- haničnega dela, skozi slavo- spev gigantskemu tehničnemu na- predku prodira vedno krič člove-škega upora. Marx je v tistih

časih, ko se je kapitalizem še bohotno razvijal, napovedal nje- gov konec: "Buržuazija je ne- sposobna trajno vladati, ker je nesposobna, da bi svojim suž- njem zagotovila eksistenco v sa- mem okviru njenega suženstva, ker je prisiljena, da jih poniža v položaj, ko jih bo morala sa- ma rediti, namesto da se ona re- di od njih."

Nasproti vsem tistim, ki so v svoji kratkovidnosti dolžili stroj in tehniko kot krivca človeške bede, sta branila stroj in pove- dala, da je od človeka odvisno, ali se kaka stvar obrne njemu v korist ali škodo. Stroj je bla- goslov za človeka, če se pravilno uporablja. Toda v kapitalistič- nem sistemu se vsaka najboljša stvar obrne v slabo. V kapita- lističnem sistemu se nalaga ka- pital samo tam, kjer se bolj množi, ves pogon kapitalističnega gospodarskega življenja je samo v pohlepu po dobičku; radi dobička se grade tovarne, radi dobička se racionalizira produk- cija, radi dobička se odpuščajo delavci; na potrebo človeških množic se ne ozira. Gospodar- sko življenje "pride do zastojaja ne tam, kjer zapoveduje zastoj zadovoljitev človeških potreb, temveč tam, kjer ga zapoveduje realizacija dobička." In tako sam stroj ni kriv ničesar, ker "stroj sam po sebi krajša delav- ni čas, toda kapitalistično upo- rabljen stroj ga podaljšuje; stroj sam lajša delo, kapitalistično uporabljen pa veča napor; stroj sam pomeni zmago človeka nad naravo, kapitalistično upo- rabljen pa človeka zaslužuje naravi; stroj sam veča blago- stanje producentov, kapitalistično uporabljen jih pa spravlja na beraško palico." Zato naj ljud- je spremene sistem, da bo člove- ku postalo delo blagoslov in osvobojenje. Tega končnega ci- lja pa nista zasanjala kot neki pesniški ideal, temveč sta znan- stveno dokazala, da je mogoče potreben in nujen nov gospodar- ski in družabni red, ki ne bo raz- rušil ustvarjenih pridobitev, temveč jih bo samo postavil v službo celoti. Njuna teorija ni filozofska špekulacija, temveč nauk, sloneč na spoznanju stvar- nega, materialnega stanja. Iz te realne, stvarne, razumske osno- ve so pa potem mnogi napravili zmoto s tem, da so sprejeli in pojmovali marksizem le eno- stransko.

Iz tega dialektičnega nauka, ki vidi povsod glavni pogon na- predka v večnem boju nasproti med gospodarskimi razmerami in živimi potrebami človeštva, so napravili fatalistično potva- ro, češ: gospodarstvo samo se razvija v socializem. Povsod po svetu pa vidimo nazorne prime- re, kako lahko vprav v časih najhujše krize kapitalizma zma- gujejo najreakcionarnejše stru- je in koliko je torej odvisno tudi od akcije živih ljudi.

V Nemčiji n. pr. je prevladalo nad vsem delavskim gibanjem strokovničarstvo, ki je vzbujalo v delavcih raznih strok le mate- rialne, dnevne poklicne interese, in je boj za višje meze ali ugodnejše delovne pogoje v ok- viru kapitalizma smatralo že ta- korekoc za socializem. Zane- marjala pa se je splošna politič- na vzgoja delavskega razreda kot celota, pozabljalo se je ne- prestano kazati na pravi cilj so- cializma in na pot, ki vodi k nje- mu, in buditi v ljudeh energijo,

aktivnost, navdušenje, požrtvo- valnost za dosego končnega smo- tra, ki je mnogo višji od vsako- dnevnih mezdne in socialne poli- tike.

Samo omejeno delo na polju te ali one stroke ali tega ali one- ga dnevnega materialnega vpra- šanja še ne odpira ljudem širo- kih pogledov nad vsemi družab- nimi odnosi, še ne vzgaja v njih borec za ustvaritev nove družbe, temveč jih zbira le za dosego nekega strokovno in kra- jevno omejenega uspeha v okvi- ru kapitalističnega sistema.

Samo, zgolj strokovničarsko delo ne zavaruje ljudi pred fa- šistovskimi, klerikalnimi in dru- gim zabloudami, še ne prepreč- je, da ne bi premnogo samih strokovno organiziranih članov podpiralo baš tiste politične struje, ki delajo proti socializ- mu in s tem proti interesom de- lavskega razreda kot celote.

Da ne bo nepotrebnega nespo- razuma med nami: nikakor ne podcenjujem potrebe vsakda- njega boja in dela za razne ma- terialne interese proletarcev vseh strok in kategorij. To je začetek in realna podlaga vsega delavskega gibanja. Poudariti hočem le, da se v tem dnevnem pehanju ne sme izpusti ves naš pokret, da se boja kaže skupine za ugodne delovne pogoje ne sme istovetiti s socializmom.

Zmisel materialnega boja de- lavstva je prav v tem, da se končno ustvari nov družabni si- stem, ki ne bo poznal več divi- dend in mezd, izkoriščevalcev in izkoriščanih, temveč le svobod- ne, enakopravne ljudi. Zato pravi- lno pravi Henriette Roland- Holst:

"Boj za socializem se mora vedno izražati kot boj, ki je pre- žet s višjimi motivi, nego so sami realni ali praktični intere- si. Celotna naša propaganda se mora gibati v tej smeri in slu- žiti temu cilju. Množice se mo- rajajo vzgajati za socializem, v ka- terem se bodo razum, znanost in spoznanje skladali z duhovno in srčno dobroto in ljubeznijo do ljudi." —elj v Svobodi.

Srečnej

Cesar Karl V. je bral na ne- kem španskem pokopališču tale nagrobni napis:

"Tu počiva don Martin Juan Barbuda, gospodar Alcantare, mož, ki ni vedel, kaj je strah." Cesar se je zasmejal in se o- brnil k spremstvu:

"Srečni don Martin! Prav go- tovo si nikoli ni dal dreti zoba!"

Fotografija P. T. P.

Angleški premier Ramsey Mc- Donald v letalski obleki. Mac- Donald je bil pred leti velik paci- fista, sedaj pa je navdušen mili- tarist in hoče, da Anglija razpo- laga z največjo oboroženo silo na svetu.

Mrs. Irene Davis z otroci, ki je bila proglašena za najbolj pogumno žensko v Alabami. S po- sojilom \$100, ki ga je dobila od vlade in s trdim delom si je ustvarila eksistenco, da ni bila več odvisna od javne podpore.

—Federated Pictures.

Zaprtnica prešla - Energija se je vrnila!

"Elco, Wis.—Jaz sem imel zaprtni- co več mesecev; moja energija me je zapustila. Moj prijatelj mi svetov- al naj vzamem

TRINERJEVO GRENKO VINO

hitro zatem so prešle moje sitnosti, —kako vesel sem jaz! Hvaležen vam J. Z." Trinerjevo grenko vino je po- magalo milijonom ljudi, ki so trpeli zadnjih 45 let. Ono očisti čreva in jih drži čista; pomaga prebavi in po- vrne zdravo slast do jedi. Deluje brez škajanja; vam ni treba iskati nobenih novih iznajdb; tu imate iz- najdbo, ki je prestala mnogo pre- kušenj. V vseh lekarnah. Jos. Tri- ner Corp., 1333 So. Ashland Ave., Chicago, Ill. —(Adv.)

Najzanesljivejše dnevne delav- ske vesti so v dnevniku "Prosvet- ti." Ali jih čitate vsak dan?

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 10. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta v vsi- stele eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. Prosveta stane za vse enako, za člane ali nečlane \$6.00 za eno leto na- mino. Ker pa člani še plačajo pri assessmentu \$1.20 za tednik, se jim to šteje k naročnini. Torej sedaj ni varoka, reči, da je list predrag za S. N. P. J. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Cena listu Prosveta je:

Za Združ. države in Kanado \$6.00	Za Cilecero in Chicago je
1 tednik in 4.80	1 tednik in 4.80
2 tednika in 3.60	2 tednika in 3.60
3 tednike in 2.40	3 tednike in 2.40
4 tednike in 1.20	4 tednike in 1.20
5 tednikov in nič	5 tednikov in nič

Za Evropo je \$9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Mo- Order v plinu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnile:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član S. N. P. J. ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročen na list Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati do- vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo mi- datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, S.N.P.J., 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$

1) Ime Čl. družstva št.

Naslov

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov družine:

2) Čl. družstva št.

3) Čl. družstva št.

4) Čl. družstva št.

5) Čl. družstva št.

Mesto Država

Nov naročnik Star naročnik

TISKARNA S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časopise, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene zmerno, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTERY

2657-59 SO. LAWNDALE AVENUE

Telefon Rockwell 4904

CHICAGO, ILL.

Tam se dobe na željo tudi vsa potrebna pojasnila